

ГИМНАЗИЈА
РАЗРЕД: ДРУГИ
СМЈЕР: ОПШТИ И ДРУШТВЕНО-ЈЕЗИЧКИ
НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: ИСТОРИЈА

Годишњи број часова: 72

Седмични број часова: 2

СВРХА НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА

Историја је друштвена наука, њено изучавање је основна потреба савременог друштва и веома је важно за боље сналажење у свакодневном животу свих појединаца. Проучавајући прошле догађаје ученици схватају како је прошлост обликовала свијет у којем живимо. Учећи о прошлости развија се критичко мишљење. Један од циљева проучавања историје је и разумијевање метода историјског истраживања, укључујући и начине интерпретације историјских извора и изношење историјских тврдњи. Ученици се подстичу да критички размишљају, да информације не прихватају безрезервно, већ да их анализирају, преиспитују и сагледавају из различитих углова. То је неопходна вјештина у савременом друштву, потребна сваком појединцу. Препознавањем узрока и посљедица догађаја развија се способност логичног закључивања и повезивања информација. Све наведено је неопходно за доношење правилних одлука у животу. Историја инспирише позитивним примјерима, те подсећа да су прошле генерације оставиле темеље на којима градимо своју будућност. Историја јача осјећај идентитета и повезаности са културним наслијеђем. Омогућава разумијевање веза између локалне, регионалне, националне и свјетске историје. Из историје ученици извлаче поуке које могу, у одређеној мјери, примијенити и на будућност.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- усвајање основних знања о догађајима, процесима и личностима позног средњег и новог вијека;
- упознавање ученика са врстама историјских извора важних за изучавање средњег и новог вијека;
- развијање способности критичког историјског мишљења и логичког закључивања;
- упознавање са културним наслијеђем средњег и новог вијека;
- оспособљавање ученика за наставак школовања и процес цјеложивотног учења.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- развијање способности разумијевања историјског времена, простора и употребе историјске литературе и терминологије;
- упознавање са значајним догађајима, процесима и личностима политичке, економске и културне историје, које су обиљежиле позни средњи и нови вијек;

- уочавање значаја династија Немањић и Котроманић и њихов допринос развоју држава;
- уочавање друштвених, политичких и културних образаца средњег вијека.

НАСТАВНЕ ТЕМЕ:

- 1. Антички свијет у раном средњем вијеку**
- 2. Словени у раном средњем вијеку**
- 3. Католичка Европа у позном средњем вијеку**
- 4. Византија и православни свијет у позном средњем вијеку**
- 5. Српске земље у позном средњем вијеку**
- 6. Продори Османлија у Европу**

Наставна тема: Антички свијет у раном средњем вијеку			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - уочи јасне границе између старог и средњег вијека; - идентификује географски распоред германа на територији ЗРЦ; - разумије процес Велике сеобе народа и све њене фазе; - разумије процес настанка варварских држава на примјеру франачке државе и папске државе; - препознаје основне карактеристике друштва раног средњег вијека; - разумије особености развоја државе, друштва и културе ромејског царства у раном средњем вијеку; - разумије значај настанка ислама, арапског царства и арапске културе.	Ученик ће да: - изради карту германских и арапских сеоба; - изради социјалну карту друштвених група у раном средњем вијеку; - истражи значај и последице епидемија куге и других болести у средњем вијеку; - направи колаж најзначајнијих грађевина Ромејског царства; - прикаже античке мотиве и садржаје у арапској култури и умјетности; - упореди римског легионара и средњовјековног витеза; - препозна значај монаштва и мисионарске дјелатности.	Предмет: - Српски језик и књижевност - Географија - Ликовна култура - Биологија - Латински језик - Математика	Тема: дјела римских књижевника Позног царства византијске хронике, житија и хагиографије родослови сеобе и миграције становништва (Словени, Германи, Арапи) византијска и арапска умјетност и архитектура, романика и готика; болести-куга универзални језик науке и културе пропорције у градитељству, мјерне јединице у средњем вијеку

Наставна тема: Словени у раном средњем вијеку			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - опише начин живота и вјеровања Старих Словена; - објасни узроке, правце сеоба и подјелу словенских народа према правцима сеобе; - дефинише процес трајног насељавања на Балкан; - опише настанак и развој Бугарске државе; - одреди простор који су обухватале српске земље у раном средњем вијеку; - наведе најважније српске династије у српским земљама у раном средњем вијеку; - познаје процес христијанизације и развоја писмености у српским земљама раног средњег вијека; - препознаје важност настанка држава Западних и Источних Словена у раном средњем вијеку.	Ученик ће да: - направи карту српских земаља у раном средњем вијеку; - направи карту земаља Западних и Источних Словена; - прикаже кроз колаж примјерке најранијих рукописа писаних на српској верзији старословенског језика и на савременом српском језику; - направи презентацију (пано) са темама из религије и митологије Старих Словена; - изради пано (презентација) о споменицима архитектуре Јужних Словена у раном средњем вијеку.	Предмет: - Српски језик и књижевност - Култура религија - Ликовна култура	Тема: византијске хронике и хагиографије ширење писмености међу Србима и јужним Словенима христијанизација Срба и јужних Словена архитектура и фрескосликарство

Наставна тема: Католичка Европа у позном средњем вијеку			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - објасни процес обнове градова и градског живота; - препознаје основне карактеристике привреде, друштва и културе Европе у позном средњем вијеку; - разумије односе између Источне и Западне хришћанске цркве, њен раскол, појаву и облике крсташких ратова; - опише настанак средњовјековне Француске, Енглеске и Римско-њемачког царства из оквира подјеле франачког царства; - опише сукобе између папства и свјетовне власти у средњем вијеку; - објасни настанак и улогу Чешке државе у позном средњем вијеку; - објасни настанак и улогу Угарске државе и утицај на балканске земље; - уочи значај развоја школства и културе позног средњег вијека.	Ученик ће да: - тимским радом направити макету европског средњовјековног града - израдити карту крсташких ратова - приказати кроз колаж сличности и разлике Источне и Западне хришћанске цркве - направи упоредни табеларни приказ владара династија Француске, Енглеске и Римско-њемачког царства - истражи улогу јереси и јеретичких покрета, као и Инквизиције у позном средњем вијеку - истражи посљедице пљачке Цариграда, 1204. године.	Предмет: - Српски језик и књижевност - Ликовна култура - Латински језик - Математика	Тема: ритерска књижевност (Пјесма о Роланду) књижевност епохе хуманизма и ренесансе средњовјековни романи средњовјековна умјетност Западне Европе сликарство и вајарство у епохи хуманизма и ренесансе универзални језик науке и културе Пропорције у градитељству, мјерне јединице у средњем вијеку

Наставна тема: Византија и православни свијет у позном средњем вијеку			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - опише развој Византије у доба династије Комнин; - познаје прилике у којима је дошло до првог пада Византије; - препозна процес обнове Византије у доба династије Палеолог; - опише прилике обнове Бугарског царства у 12. вијеку; - разумије посљедице провале Монгола за Русију и Европу уопште; - препозна важност Новгорода и Москве за обнову руске државе.	Ученик ће да: - изради карту Византијског царства у позном средњем вијеку; - направи презентацију о значају Свете горе и њених манастира.	Предмет: - Српски језик и књижевност - Ликовна култура - Музичка култура	Тема: византијске хронике и хагиографије византијски љетописи родослови византијска црквена умјетност византијско сликарство византијска архитектура византијско црквено појање

Наставна тема: Српске земље у позном средњем вијеку			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - опише прилике у Србији средином 12. вијека; - наведе најзначајније тековине владавине Стефана Немање; - опише политичке прилике које су довеле до проглашења краљевине и добијања аутокефалности; - разумије мјесто и значај Светог Саве у историји српског народа; - опише успон Србије у 13. вијеку, за вријеме власти наследника Стефана Првовјенчаног; - препозна значај владавине краља Драгутина и Милутина; - разумије важност владавине Стефана Дечанског; - разумије успон српске државе у доба Стефана Душана; - дефинише појам задужбинарства и задужбинара и наведе најзначајније задужбинаре и	Ученик ће да: - направи макету српског средњовјековног града и тврђаве; - изради колаж најзначајнијих српских средњовјековних манастира и фресака на подручју средњовјековне Србије и Босне; - изради родослов Немањића и Котроманића; - прикаже једну средњовјековну повељу владара из династије Немањића или Котроманића; - направи приказ најзначајнијих одредаба Душановог законика; - направи карту најважнијих градова и тврђава средњовјековне Србије и Босне; - посјети и прикаже мраморје свога краја, града или села; - израде скицу дубровачке караванске трговине и карту дубровачких насеобина у	Предмет: - Српски језик и књижевност - Ликовна култура - Географија - Хемија	Тема: Љетопис попа Дукљанина Повеља Кулина Бана Српска средњовјековна јеванђеља (Мирослављево јеванђеље, Чајничко јеванђеље, Вуканово јеванђеље) средњовјековни ћирилични натписи на мраморју (стећцима) Српска средњовјековна књижевност Српска средњовјековна умјетност и архитектура Српске средњовјековне фреске и иконе рударство на Балкану, геополитички положај Балкана добијање и прерада руда, средњовјековни пигменти

манастире; - одреди временске и просторне оквире настанка средњовјековне Босне; - опише прилике у Босни за вријеме владавине првих банова; - разликује вјерске прилике у средњовјековној Босни; - опише период успона у вријеме династије Котроманић; - разумију процес ширења босанске државе и проглашење Стефана Твртка Котроманића за краља Срба и Босне; - познаје најзначајније тековине средњовјековне Босне; - објасни настанак, значај и ширење Дубровника; - наведе карактеристике државног и друштвеног уређења Дубровника; - анализира однос Дубровника са земљама у унутрашњости Балканског полуострва.	средњовјековној Србији и Босни.		
---	--	--	--

Наставна тема: Продори Османлија у Европу			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - опише продор Турака Османлија у Европу; - препозна основне облике државног и друштвеног уређења Османлијског царства; - опише прилике и распад царства након Душанове смрти; - препозна важност Маричке и Косовске битке; - уочи разлике између историјских чињеница и мита о Маричкој и Косовској бици; - опише улогу и значај Српске деспотовине; - објасни прилике у Босни после Тврткове смрти; - познаје процес настанка Херцеговине; - опише улогу Балшића и Црнојевића у Зети; - препозна процес и последице пада Српске деспотовине, Босне, Херцеговине и Зете.	Ученик ће да: - направи приказ историјских и легендарних личности Косовске битке; - направи списак најзначајнијих представника српске властеле након Душанове и Тврткове смрти; - прикаже настанак титуле Херцега од Светог Саве; - изради хронолошку ленту пада српских средњовјековних земаља под Османлије; - разумије процес исламизације и његове последице; - представити српски средњовјековни новац.	Предмет: - Српски језик и књижевност - Култура религија - Ликовна култура	Тема: средњовјековни летописи и хагиографије и усмено предање косовски епски циклус Похвала кнезу Лазару Слово о љубве исламска архитектура, шеријат и исламски тип државе; архитектура, фрескосликарство;

Дидактичко-методичка упутства и препоруке

У припреми за реализацију наставе историје потребно је извршити оперативно планирање наставе. Избор наставних метода треба ускладити са садржајем наставног плана и програма уз коришћење одговарајућих наставних средстава, узрастом ученика, претходно стеченим знањем и интересовањима, као и условима у учионицама у којима се изводи настава историје. Кроз сваку наставну јединицу потребно је подстицати ученике на самостално и критичко промишљање, креативност у коришћењу историјских извора, карата, шема, графикана, као и наративних историјских извора. Настава историје мора да обухвати и практичну наставу тј. посјету историјским објектима, локалитетима, архивима и музејима. У извођењу наставе професори историје неизоставно треба да садржаје повезују по епохама повлачећи паралеле са модерним периодом и локалном историјом. Посебну пажњу морају да посвете његовању културе сјећања, као и бризи за културно-историјско наслеђе свог краја, али и за српско културно-историјско наслеђе у цјелини.

Активности ученика које су наведене служе као шири оквир из којих ће наставници пробрати оне које сматрају примјереним профили ученика и одјељењима са којима ради.

Овај Наставни програм садржи шест наставних тема које обухватају историјски период средњег вијека.

- Прва наставна тема носи назив **Антички свијет у раном средњем вијеку**. Она обухвата све важне промјене које се дешавају на прелазу епоха старог и средњег вијека, те обрађује друштвене облике новог феудалног доба, његових друштвених, привредних, културних и других обиљежја. Препоручује се што више компаративности на различитим примјерима како би ученици уочили и схватили на који начин и у којој мјери се мијењао антички свијет и какве су биле почетне тачке односно предиспозиције Европе и свијета у средњем вијеку.
- Друга наставна тема се зове **Словени у раном средњем вијеку**. Њена важност је велика као полазна тачка у историји свих словенских народа. Бави се сеобама, генезом и раним идентитетским развојем Источних, Западних и Јужних Словена. Сматрамо посебно битним да се у овом дијелу градива направи искорак и превазиђу дотрајале научне теорије али са великим опрезом и умјереношћу како се не би склизнуло у тзв. псеудоисторију. Тема погодује истраживачким активностима ученика гдје би кроз дебате, презентације и сл. увели историју словенских народа, њихова друштва, државе, културу и религију у шири европски и свјетски контекст.
- Трећа тема носи назив **Католичка Европа у позном средњем вијеку**. Веома је важно да ученици у упознавању са њеним садржајима уоче формативни процес настанка облика државе и друштва које се протежу даље кроз историју до модерног доба, без обзира на бројне и неминовне даље промјене које ће се дешавати у историјском развоју. Прије свега се то односи на преломне моменте као што су Велики хришћански раскол, стварање западно хришћанске културне и цивилизацијске цјелине са свим разликама и антагонизмима у односу на остатак Европе и свијета. Велику важност треба посветити привредно-

друштвеном развоју који своје темеље има у обнови градова, школства и критичке друштвене мисли који се јавља након прилично мрачног и непросвијећеног раног средњег вијека.

- Четврта наставна тема се зове **Византија и православни свијет**. Потребно је да се освијетли вријеме и околности које су, у истом периоду када се западна католичка Европа уздизала, слабљење, пад и повремена агонија која је обиљежила вријеме позног средњег вијека у Византији и тзв. византијском свијету. Исто тако да се утврде тачке у времену и простору које ће омогућити опстанак ове културно-цивилизацијске сфере помјерањем центра моћи из Цариграда ка Москви, односно из Другог у Трећи Рим. Посебно је важно нагласити православни карактер и суштину ове историјске и територијалне цјелине. Потребно је нагласити узроке пропадања Византије као предуслове за коначни пад и нестанак ове државе крајем позног средњег вијека.
- Пета наставна тема носи назив **Српске земље у позном средњем вијеку**. Тема је најобимнија у градиву другог разреда и повлачи својим обимом и својом важношћу највећи број часова рада, у односу на друге теме. Обрађује се период формирања и успона свих српских држава, области и градова у позном средњем вијеку, њихових привредних, друштвених и културних прожимања, државних и династијских веза, правних повезаности, са јасном одредницом овог простора као народне односно етничко-језичке цјелине. Наставна тема обрађује тежишне тачке идентитета српског народа на којима се баштини свеукупна даља историја и постојање српског народа. Уз уобичајену и дужну пажњу најважнијим личностима, процесима унутар овог времена и простора потребно је више пажње усмјерити ка интегративним свједочанствима историје које се налазе у, за то вријеме, граничним подручјима према западно- католичкој етничкој и културној зони (нпр. манастири Крка и Драговић, дјелатности и ријечи дубровачке књижевности и сл.).
- Шеста наставна тема се зове **Продор Османлија у Европу**. Представља везивни дио са градивом које се изучава у трећем разреду гимназије општег и друштвено-језичког смјера. За ученике је од посебне важности да се упознају са настанком Османлијског царства, његовим државним и друштвеним уређењем, као и војним односно освајачким донетима који су свој врхунац досегли за владавине Сулејмана Величанственог. Посљедица је био пад српских и балканских земаља које су биле у процесу слабљења, неријетко расулу.

За обраду и синтезу свих наставних тема препоручује се предвидјети примјену различитих метода и облика рада који за циљ имају максималну ангажованост самих ученика, интерактивност и мултидисциплинарност, потицања ученичке креативности, кориштења мултимедијалних садржаја који одговарају духу времена и предиспозицијама данашњих ученика, а које за циљ имају развијање критичког мишљења и разумијевања историјских процеса умјесто сувопарног репродуковања историјских података и чињеница.